

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ У СИСТЕМІ ЗАПОБІГАННЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

СИЗОНЕНКО Антон Степанович - кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України, перший заступник директора Департаменту
персоналу МВС України

УДК 343.85+343.915
DOI 10.32782/NP.2021.3.10

Наукова стаття присвячена проблематиці запобігання ювенальної злочинності. Емпіричною базою дослідження стали законодавство України та інших країн, наукові розробки вчених у галузі криминології, кримінального та адміністративного права, закордонний досвід профілактичної діяльності. Завдяки поєднанню загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема діалектичного, формально-юридичного, порівняльного аналізу й синтезу, вдалося опрацювати наявний у правовій науці емпіричний матеріал та отримати власні наукові висновки, що корелюються з метою та завданнями статті. На підставі проведеного аналізу українського законодавства, сучасних наукових криминологічних та інших науково-правових уявлень про окремі аспекти запобігання злочинності серед дітей робиться огляд наявних на озброєнні різноманітних державних органів індивідуально-профілактичних заходів. У підсумку за результатами проведеного дослідження надається визначення поняття індивідуально-профілактичних заходів, з'ясовуються характерні риси цього виду профілактики.

Наголошується, що реалізація конкретних індивідуально-профілактичних заходів з боку уповноважених органів щодо дитини та її оточення можливо лише стосовно окресленої категорії осіб та, за наявності формально констатованих підстав прояву об'єктивного факту реальної криміналізації зазначеної особи. Синтезуючи роз'єднані за інституційними ознаками заходи індивідуальної профілактики, робиться висновок, що ця діяльність

потребує розширення та системного структурування з урахуванням повного охоплення неповнолітнього маргінала чи девіантна на всіх рівнях його криміналізації (рання профілактика, пенітенціарна, постпенітенціарна). Також підкреслюється, що індивідуально-профілактичні заходи та форми превентивного впливу на неповнолітніх маргіналів та девіантів потребують постійного моніторингу та удосконалення (оновлення), вимагають інноваційних підходів, з урахуванням сучасних процесів соціальної трансформації та діджиталізації суспільства.

Ключові слова: дитина, неповнолітня особа, правопорушення, ювенальна злочинність, профілактика, індивідуально-профілактичні заходи.

Постановка проблеми

За даними Офісу Генерального прокурора, правоохоронними органами в Україні лише за сім місяців 2021 року було виявлено вже понад 54 тис. осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, з них 2,6% – це особи віком до 18 років (майже 1,4 тис. дітей). Більше двох третин від цієї кількості це особи віком 16–17 років, тобто суб'єкти кримінальних правопорушень, яким за тяжкі та особливо тяжкі злочини «світять» цілком реальні терміни позбавлення волі [1]. Комітет ООН із прав дитини вважає, що політика здійснення правосуддя щодо неповнолітніх без комплексу заходів, спрямованих на превенцію ювенальних порушень, страждає від серйозних недоліків [2, с. 8]. Дж. Ван Буерен

слушно підкреслює: «Втручання установ або закладів у життя дітей має використовуватися як «засіб останньої надії»» [3, с. 197]. Тож недаремно, що багато країн віддають належне саме налагодженню ефективної системи превенції ювенальної злочинності, зокрема індивідуально-профілактичним заходам щодо дітей. Можна казати, що в Україні також існує подібна система, але її організація, правове забезпечення та фактичне функціонування не є досконалими, що обумовлює інтерес до зазначеної проблематики в межах цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Під час написання цієї статті нами було опрацьовано низку публікацій, які певним чином стосуються окремих аспектів індивідуально-профілактичної роботи з дітьми. Це наукові роботи українських та закардонних науковців: І. Г. Богатирьова, М. Ю. Веселова, С. С. Вітвіцького, С. І. Кириллова, О. М. Дручек, Є. С. Зеленського, І. В. Іщенко, О. В. Максименко, Є. С. Назимка, Дж. О. Фінкенауера, А. Петрозіно, К. Турпін-Петрозіно, М. Е. Холліс-Піл та Дж. Г. Лавенберг, Т. Ван Кемпена, Р. Ван Руйя та Б. Роверса тощо. Незважаючи на значний внесок науковців у розвиток інституту профілактики правопорушень з боку дітей і накопичення відповідного знання, отримані досягнення не вирішують усіх наявних проблем, які потребують комплексного розв'язання та подальшої уваги.

Метою цієї статті є з'ясування на підставі аналізу чинного українського та закордонного законодавства поняття індивідуально-профілактичних заходів запобігання ювенальній злочинності та рис цього виду профілактики, характерних для України.

Виклад основного матеріалу

Характерною ознакою індивідуальної профілактики є цілеспрямований позитивний вплив не на окремий ізольований фактор або елемент причинного механізму індивідуальної злочинної поведінки, а на весь комплекс причин, які можуть детермінувати таку поведінку [4, с. 147]. У контексті реагу-

вання держави на протиправну поведінку конкретної дитини об'єктом превентивної уваги та впливу завжди має бути дуалістичне поєднання суб'єктивно-ювенальних (особистість дитини та її поведінка) та об'єктивно-соціальних факторів (середовище дитини: сім'я, освіта, громада, ЗМІ) [5, с. 210]. При цьому арсенал методів, засобів впливу на особистість повинен використовуватися комплексно, з дотриманням усіх міжнародно-правових принципів та мінімальних стандартів поводження з дитиною. У юридичній літературі зазвичай виділяють наступні методи індивідуального впливу: переконання; надання допомоги; примус [6, с. 213-214; 7, с. 161]. У передбачених законом випадках до неповнолітніх осіб за скоєння адміністративних правопорушень можуть бути застосовані заходи адміністративної відповідальності, деякі превентивні заходи. В іншому, індивідуальна робота з неповнолітніми передбачає позитивні заходи, які враховують найкращі інтереси дитини.

Відповідно вибір рівня, методу профілактики та індивідуально-профілактичних заходів залежатиме від ступеня криміналізації особи та антисоціальності мікросередовища, можливостей корекції у бажаному напрямку, системності та інтенсивності впливу на особу й інших обставин. Тому індивідуально-профілактичний вплив – це не одиничний акт попередження, а реалізація протягом тривалого часу комплексу заходів [4, с. 147].

Одним з сновних суб'єктів реалізації індивідуально-профілактичних заходів запобігання ювенальній злочинності є органи та підрозділи Національної поліції. За законом України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» уповноважені підрозділи поліції зобов'язані: проводити роботу щодо запобігання правопорушенням дітей; виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, вживати в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; брати участь у правовому вихованні дітей; розшукувати дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей; виявляти батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання передбачених законодавством

обов'язків щодо створення належних умов для життя, навчання та виховання дітей; вести облік правопорушників, що не досягли 18 років, які потребують медичної допомоги, у тому числі звільнених зі спеціальних виховних установ, з метою проведення профілактичної роботи, інформувати відповідні служби у справах дітей стосовно цих дітей і т. ін. [8, ст. 5].

За Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19.12.2017 р. № 1044, з метою здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини поліцейський підрозділу ювенальної превенції (далі – ЮП) заводить обліково-профілактичну справу та вносить відомості про взяття на профілактичний облік до відповідної інформаційної підсистеми, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, дітей, щодо яких поліцейські ЮП здійснюють профілактичну роботу [9].

З метою запобігання правопорушенням серед дітей, які утримуються в приймальнику-розподільнику для дітей (далі – ПРД), виявлення та усунення причин і умов, що призвели до їх скоєння, посадові особи цих установ: з'ясовують умови життя і виховання дитини в сім'ї, її особистісні якості, інтереси, причини самовільного залишення закладів для дітей, причини вчинення злочинів або правопорушень, установлюють осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність; проводять індивідуальні виховні заходи з дітьми, які утримуються в ПРД; інформують заінтересовані органи державної влади про причини вчинення правопорушень дітьми, які утримувалися в ПРД, подають пропозиції щодо їх усунення, а також щодо поліпшення організації навчання і виховання дітей [10].

Індивідуально-профілактична робота з неповнолітніми засудженими здійснюється в межах організації та проведення з ними соціально-виховної роботи. Основними організаційними формами ресоціалізації та стимулювання правослухняної поведінки засуджених є реалізація програм диференційованого виховного впливу для осіб, які перебувають у виховних колоніях (засуджених до позбавлення волі) та пробачійних програм щодо неповнолітніх осіб, звільнених

від відбування покарання з випробуванням (ст. 123 Кримінально-виконавчого кодексу України [11] та ст. 13 Закону України «Про пробачію» [12]). При реалізації пробачійної програми щодо неповнолітнього суб'єкта пробачії, на якого судом покладено такий обов'язок, орган пробачії може залучати суб'єктів, що надають соціальні послуги, визначені Законами України «Про соціальні послуги» та «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Завданням реалізації пробачійних програм, є застосування комплексу заходів, необхідних для корекції соціальної поведінки суб'єктів пробачії або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити. Прикладами є пробачійні програми «Зміна прокримінального мислення», «Подолання агресивної поведінки», «Попередження вживання психоактивних речовин».

Аналіз правового статусу персоналу секторів ювенальної пробачії, крім реалізації пробачійних програм дозволяє виділити ще такі індивідуально-профілактичні заходи, як-то: відвідування неповнолітніх суб'єктів пробачії за місцем їх проживання, роботи або навчання; виклик неповнолітніх суб'єктів пробачії та неповнолітніх осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності у вигляді громадських робіт, виправних робіт та суспільно корисних робіт для проведення профілактичних бесід, з'ясування питань, які виникають під час відбування покарання або адміністративного стягнення; установлення періодичності та дні проведення реєстрації неповнолітнім особам, звільненим від відбування покарання з випробуванням; застосування заходів заохочення до неповнолітніх осіб, засуджених до покарання у виді виправних робіт [13].

Не важко помітити, що основними та першочерговими індивідуально-профілактичними заходами для різних категорій об'єктів превентивного впливу є профілактична чи ознайомча співбесіда та відвідування за місцем мешкання (перебування), навчання, роботи такої особи. Ще у публікаціях 2000-х років кримінологи зазначали, що ці заходи були основними організаційно-тактичними формами застосування

методів і прийомів індивідуального впливу на неповнолітніх. До цього пропонувалося активніше залучати дітей, які входили до групи ризику до соціально корисних заходів трудового, громадського, спортивного, культурного та іншого характеру [14, с. 368]. З наведеного виникає питання, наскільки закріплені у відповідних вітчизняних нормативно-правових актах індивідуально-профілактичні заходи запобігання ювенальній злочинності є актуальними на сьогодні і чи не потребують вони оновлення з урахуванням сучасних процесів соціальної трансформації та діджиталізації. Якщо, наприклад, говорити про залучення підлітка до спорту, то в сучасних умовах ринкової економіки та низького рівня фінансової підтримки цього напрямку державної політики з боку Уряду та органів місцевого самоврядування, заняття спортом вимагають матеріальних витрат, що не може собі дозволити багато українських родин, тим паче, так званих «неблагонадійних» сімей, з числа яких діти найчастіше потрапляють до «групи ризику».

Натомість, на сьогодні Інтернет через комп'ютери, мобільні пристрої, різноманітні програмні забезпечення все активніше проникає у суспільні відносини та особисте життя людей, створюючи нову форму віртуального спілкування. Можна казати про те, що таке спілкування веде до формування специфічної медіакультури серед підлітків. Технологія мобільних додатків може підвищити мотивацію таких осіб до соціалізації/ресоціалізації, оскільки діти нового покоління, природно, схильні до ідеї використання мобільного телефону (смартфону/айфону), коли це можливо [15, с. 154].

Доцільно звернути увагу також на деякі закордонні приклади безпосередньої профілактичної роботи з дітьми «групи ризику». Так, в 1970 році в США стали вперше запроваджувати програми *«поінформованості неповнолітніх»*. У межах найбільш відомої програми *«Безпосередньо налякани»* підлітки з групи ризику, та неповнолітні правопорушники доставлялися до в'язниці, де засуджені до довічного ув'язнення особи, проводили «агресивну презентацію» своїх вчинків та невідворотних правових наслідків [16]. Цей захід «шокової терапії» набув високої попу-

лярності, і незабаром його стали викорис-товувати багато інших країн (Австралія, Канада, Велика Британія та Норвегія) [17]. У Нідерландах було взято за основу сам принцип, але трансформовано форму втілення – там навчальні заклади, у яких навчаються діти, що мають проблеми з законом, відвідують з профілактичними «лекціями» колишні ув'язнені [18]. Проведений нідерландськими фахівцями огляд показав, що програми підвищення обізнаності неповнолітніх позитивно впливають на негативне ставлення останніх до правопорушень [19, с. 88].

У Казахстані заходи індивідуальної профілактики правопорушень, бездоглядності та безпритульності серед неповнолітніх визначені на законодавчому рівні (чого не скажеш про Україну). Закон Республіки Казахстан від 09.07.2004 р. № 591 «Про профілактику правопорушень серед неповнолітніх та попередження дитячої бездоглядності та безпритульності» до таких заходів відносить: 1) профілактичну бесіду; 2) подання про усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень; 3) профілактичний облік і контроль; 4) направлення в спеціальні організації освіти і організації освіти з особливим режимом утримання; 5) заходи виховного впливу; 6) захисний припис; 7) адміністративне стягнення; 8) заходи, що вживаються за вироком суду; 9) медико-соціальний облік [20, ст. 19-1]. При цьому профілактична бесіда може проводитися і як захід превентивного впливу і, що важливо, як засіб виявлення причин і умов протиправної поведінки з боку дитини (ст. 19-3). Крім того, казахське законодавство відносить до індивідуальної профілактики і ведення медико-соціального обліку, який передбачає надання медичної, психологічної, соціальної допомоги, адаптації та реабілітації осіб, щодо яких проводяться заходи індивідуальної профілактики. Підставою для постановки на медико-соціальний облік є повідомлення про взяття на облік правоохоронними органами (ст. 19-6) [20]. Порівняльно-правовий метод (було проаналізовано українське та казахське законодавство) дозволив виявити, що наша вітчизняна модель не має такого системного підходу до питань правового врегулювання підстав та комплексу індивіду-

ально-профілактичних заходів запобігання ювенальній злочинності.

Повертаючись до організації роботи підрозділів ЮП НПУ, необхідно зазначити, що відповідна Інструкція визначає перелік осіб, які підлягають взяттю на профілактичний облік [9]. Перелік цих категорій слід вважати вичерпним, оскільки по кожній ситуації в Інструкції передбачається підстава для взяття дитини на профілактичний облік.

Слід зазначити, що в ряді сусідніх держав перелік підстав для індивідуальної профілактичної роботи щодо неповнолітніх є набагато змістовнішим. Наприклад, у Республіці Білорусь проводять індивідуально-профілактичну роботу щодо тих осіб, які: є підозрюваними або обвинуваченими у скоєнні кримінальних правопорушень; утримуються в приймальниках-розподільниках для неповнолітніх, соціально-педагогічних установах; які вчинили діяння, що містять ознаки адміністративних правопорушень, але не досягли віку адміністративної відповідальності (ст. 5 Закону Республіки Білорусь «Про основи системи профілактики бездоглядності та правопорушень неповнолітніх» [21]). Виключення в Україні повідомлення неповнолітнього про підозру у вчиненні кримінального правопорушення з числа підстав для взяття на профілактичний облік пов'язано з дотриманням принципу презумпції невинності. Але можна погодитися з тими, хто вважає, що профілактичний облік та індивідуальну профілактику не варто повністю ототожнювати, з ювенальною превенцією (і, тим паче з ювенальною юстицією. – *Прим. авт.*), яка допускає застосування заходів не тільки переконання, а й необхідного примусу. Профілактичний облік неповнолітніх підозрюваних (обвинувачених) може передбачати заходи позитивної профілактики (інформування, виховання, правову пропаганду, заохочення, психокорекцію, соціальну допомогу, наставництво тощо), які не суперечать принципу презумпції невинуватості [22, с. 36-37]. Додатковим аргументом на користь цієї думки є наведена нами раніше інформація (з аналізу нормативно-правових актів) про індивідуально-профілактичні заходи з дітьми, які тимчасово перебувають у ПРД. Але відсутність підстав для проведен-

ня профілактичних заходів іншими підрозділами поліції, зокрема підрозділами ЮП на стадії кримінального провадження, звичайно, ускладнює корегування девіантної поведінки дитини на цьому етапі.

Тож, як було наголошено нами вище, початок застосування індивідуально-профілактичних заходів в Україні зумовлений обов'язковим девіантним проявом (причому протиправним, а в деяких випадках неодноразовим) з боку дитини, на яку потрібна формально об'єктивована спеціальна реакція уповноважених суб'єктів у вигляді рішення (вироку) суду, рапорту поліцейського, інших офіційних матеріалів. Але, і перелік категорій дітей, і підстави для взяття їх на профілактичний облік для здійснення індивідуальної профілактики в українському законодавстві не є досконалим. Про це аргументовано заявляє ряд вітчизняних дослідників (М. Ю. Веселов [23, с. 134-135], О. М. Дручек [24, с. 14-15], І. В. Іщенко [25, с. 98], Є. С. Зеленський та О. М. Карпенко [26, с. 262-263], О. В. Максименко [27, с. 104-105]).

Вважаємо, що суттєвим недоліком правової регламентації пенітенціарного рівня індивідуальної профілактики запобігання ювенальній злочинності є відсутність жодного згадування в українському законодавстві (включаючи відповідні підзаконні нормативно-правові акти) про індивідуально-профілактичну роботу з тими дітьми, яких за рішенням суду направлено до загальноосвітніх шкіл або професійних училищ соціальної реабілітації. Дивно, але ані законодавець у Законі України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (ст. 8), ані Уряд у Постанові від 13.10.1993 р. № 859 «Про організацію діяльності спеціальних закладів освіти для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання» жодним чином не надали індивідуально-профілактичним заходам (до речі, важливого аспекту соціальної реабілітації неповнолітнього правопорушника) належної уваги.

Висновки

Отже, під індивідуально-профілактичними заходами запобігання ювенальній злочинності пропонується розуміти комплекс різноманітних, спрямованих на конкретну дитину та

її найближче соціальне оточення (мікросередовище) заходів, що ґрунтуються на кримінологічних знаннях про специфічні вікові та антисуспільні риси неповнолітніх осіб, які входять до групи ризику (поведінка яких свідчить про високу ймовірність скоєння ними кримінально караного діяння), індивідуальному кримінологічному прогнозуванні таких суспільно небезпечних вчинків конкретною дитиною, обмеженні можливостей злочинної поведінки.

Характерними рисами цього виду профілактики (індивідуально-профілактичних заходів) запобігання ювенальній злочинності є наступне: 1) індивідуально-профілактичному впливу підлягають ті особи (або найближче соціальне мікросередовище тих осіб), які ще не скоїли кримінальне правопорушення (чи суспільно небезпечне діяння), але поведінка або спосіб життя яких вказують на високу ймовірність переростання в злочинну; 2) об'єктом превентивної уваги та впливу при індивідуально-профілактичних заходах завжди має бути дуалістичне поєднання суб'єктивно-ювенальних (особистість дитини та її поведінка) та об'єктивно-соціальних факторів (середовище дитини: сім'я, освіта, громада, віртуальне та медіасередовище); 3) профілактичні заходи є системними, але персоніфікованими, тобто в кожному окремому випадку носять індивідуальний характер; 4) обраний метод чи методи, характер та інтенсивність цих заходів, а також тривалість їх застосування залежатиме від ступеня девіації (криміналізації) конкретної дитини та її детермінант; 5) основними методами індивідуального впливу є переконання; надання допомоги; примус, при цьому особливістю індивідуальної профілактики є те, що вона здійснюється переважно за рахунок позитивних заходів, які враховують найкращі інтереси дитини, не передбачає застосування кримінального покарання, а допускає застосування заходів адміністративної відповідальності, деяких превентивних заходів як до дитини, так і до її найближчого соціального оточення; 6) реалізація конкретних індивідуально-профілактичних заходів з боку уповноважених органів щодо дитини та її оточення можливо лише стосовно окресленої категорії осіб

та за наявності формально констатованих підстав прояву об'єктивного факту реальної криміналізації зазначеної особи (перелік категорій дітей і підстави для взяття їх на профілактичний облік для здійснення індивідуальної профілактики в українському законодавстві не є досконалим, а відтак, потребує розширення та системного структурування з урахуванням повного охоплення неповнолітнього девіантна на всіх рівнях цього виду профілактики (рання профілактика, пенітенціарна, постпенітенціарна)); 7) індивідуально-профілактичні засоби та форми превентивного впливу на неповнолітніх девіантів потребують постійного моніторингу та удосконалення (оновлення), вимагають пошуку інноваційних підходів, з урахуванням сучасних процесів соціальної трансформації та діджиталізації суспільства.

На завершення цієї статті, ми хочемо нагадати, що забезпечення умов нормального психічного розвитку, виховання, соціалізації дитини, безпечного середовища її існування є загальним завданням держави, суспільства, громади і кожної окремої родини. У контексті профілактичної роботи не менш важливим напрямом є запобігання втягванню дітей їх у злочинну діяльність та скоєння щодо них інших протиправних діянь, що також безпосередньо чи опосередковано впливає на стан криміналізації неповнолітніх. Індивідуально-профілактичні заходи запобігання криміналізації дітей багато в чому перетинаються із запобіганням віктимізації останніх. А тому проведений нами аналіз та отримані у цій статті результати будуть корисними при розгляді віктимологічних заходів запобігання ювенальній злочинності, що стане предметом наших подальших наукових досліджень.

Література

1. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за липень 2021 року / Сайт Офісу Генерального прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114369&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення: 01.09.2021).
2. UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No 10 (2007): Children's Rights in Juvenile Justice, 25 April

- 2007, CRC/C/GC/10. URL : <https://www.refworld.org/docid/4670fca12.html> (date Views: 18.07.2021).
3. Van Bueren, G. (1998). *The International Law on the Rights of the Child*. Hague/Boston/London: Martinus Nijhoff Publishers, 435. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=xEAmkaqn8lMC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (date Views: 18.07.2021).
4. Богатирьов І. Г. Кримінологія: підручник. / заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ : ВД Дакор, 2018. 352 с.
5. Веселов М. Ю. Адміністративно-правові засади функціонування ювенальної юстиції у системі забезпечення прав дітей в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. ДЮІ МВС України; ДНДІ МВС України. Київ, 2020. 381 с.
6. Кримінологія: підручник / За заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. К. : Нац. академія управління, 2010. 496 с.
7. Кримінологія: підручник / За заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
8. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. Редакція від 09.02.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#n92> (дата звернення: 20.07.2021).
9. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. Редакція від 21.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
10. Правила внутрішнього розпорядку приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України: Наказ МВС України від 03.07.2017 р. № 560. Дата оновлення: 03.07.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-17#n5> (дата звернення: 20.07.2021).
11. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 10.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D1%82#n8> (дата звернення: 20.07.2021).
12. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19?find=1&text=%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD#w1_6 (дата звернення: 20.07.2021).
13. Типове положення про сектор ювенальної пробації: затверд. Наказом Міністерства юстиції України від 18.08.2017р. № 2649/5. Дата оновлення: від 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1031-17#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
14. Кримінологія: учебник для вузов / Под ред. В. Д. Малкова. 2-е изд., перераб. и доп. М. : ЗАО «Юстицинформ», 2006. 528 с. (Кириллов С.И.).
15. Veselov, M., Vitvitsky, S. (2021). Internet and Juvenile Prevention: A New Format of Prophylactic Activities with Children. *Advances in Economics, Business and Management Research: Proceedings of the International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021)*, Vol. 170: 152–157. DOI: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.027>.
16. Finckenauer, J. O. (1982). *Scared straight! And the panacea phenomenon*. Prentice Hall
17. Petrosino A., Turpin-Petrosino C., Hollis-Peel, M. E., & Lavenberg, J. G. (2013). “Scared Straight” and other juvenile awareness programs for preventing juvenile delinquents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 4, CD002796. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD002796.pub2>
18. Van Kempen, T., Van Rooij, R., & Rovers, B. (2010). Inzet van ervaringsdeskundigen in criminaliteitspreventie: Een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden [Experience expert in crime prevention: An exploratory investigation into the possibilities]. <https://www.btvo.nl/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/ervaringsdeskundigen-in-criminaliteitspreventie.pdf>
19. Van der Put, Claudia E. Boekhout van Solinge, Noelle F., Stams, Geert Jan, Hoeve, Machteld, & Assink, Mark. (2021). Effects of Awareness Programs on Juvenile Delinquency: A Three-Level Meta-Analysis.

International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, Vol. 65(1), 68–91. DOI: 10.1177/0306624X20909239 journals.sagepub.com/home/ijo.

20. О профилактике правонарушений среди несовершеннолетних и предупреждении детской безнадзорности и беспризорности: Закон Республики Казахстан от 09.07.2004 г. № 591. Дата обновления: 01.07.2021. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z040000591> (дата обращения: 22.07.2021).

21. Об основах системы профилактики безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних: Закон Республики Беларусь от 31.05.2003 г. № 200-З. URL: https://kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_osnovah_sistemy_profilaktiki_beznadzornosti_i_prawonarushenij_nesovershennoletnih.htm (дата обращения: 22.07.2021).

22. Веселов Н. Ю. Профилактический учет детей органами полиции и принцип презумпции невиновности. *Проблемы борьбы с преступностью и подготовки кадров для правоохранительных органов: Междунар. науч.-практ. конф.* (г. Минск, 26 февр. 2021 г.): тез. докл. Минск: Акад. МВД Респ. Беларусь, 2021. С. 36–37.

23. Веселов М. Ю. Превентивні заходи у правовій доктрині ювенальної юстиції. *Економічна теорія та право*. 2020. № 1 (40). С. 127–141. DOI: 10.31359/2411-5584-2020-40-1-127.

24. Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини: автореф. дис. ... канд. юрмд. наук: 12.00.07. ОДУВС. Одеса, 2018. 25 с.

25. Іщенко І. В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3(64). С. 94–99.

26. Зеленський Є. С., Карпенко О. М. Особливості облікової діяльності поліцейських ювенальної превенції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 261–263. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-7/67>.

27. Максименко О. В. Аспекти вдосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з

SUMMARY

The scientific article is devoted to the problems of juvenile crime prevention. The empirical basis of the study was the legislation of Ukraine and other countries, scientific developments of scientists in the field of criminology, criminal and administrative law, foreign experience of preventive activities. Thanks to the combination of general scientific and special methods of cognition, in particular dialectical, formal legal, comparative analysis and synthesis, it was possible to process the empirical material available in legal science and obtain our own scientific conclusions, correlated with the purpose and objectives of the article. Based on the analysis of Ukrainian legislation, modern scientific criminological and other scientific and legal ideas about certain aspects of crime prevention among children, an overview of the individual preventive measures that are in service with various state bodies is made. As a result, according to the results of the study, the definition of the concept of individual preventive measures is given, the characteristic features of this type of prevention are clarified.

It is noted that the implementation of specific individual preventive measures by the authorized bodies in relation to the child and his environment is possible only in relation to the designated category of persons and, if there are formally stated grounds for the manifestation of an objective fact of real criminalization of the specified person. Synthesizing individual prevention measures disunited by institutional characteristics, it is concluded that this activity needs expansion and systemic structuring, taking into account the full coverage of a minor minor or deviant at all levels of his criminalization (early prevention, penitentiary, post-penitentiary). It is also emphasized that individual preventive measures and forms of preventive influence on juvenile marginals and deviants require constant monitoring and improvement (updating), require innovative approaches, taking into account modern processes of social transformation and digitalization of society..

Key words: child, minor, delinquency, juvenile delinquency, prevention, individual preventive measures.

протидії наркоманії. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 103–107. DOI: <https://doi.org/10.33270/01201163.103>.